

В.М. Селютін, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О.В. Ольшанський, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У ФАХІВЦІВ ІЗ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Формування підприємницьких компетенцій є складним, але необхідним завданням підготовки фахівців із зовнішньоекономічної діяльності. Для потенційного інноваційного підприємця важливими є питання загального сприятливого ставлення до підприємництва як форми економічної самодіяльності; розуміння фундаментальної відмінності підприємницької логіки дії від логіки дії непідприємців; вміння гнучко змінювати алгоритм своїх дій залежно від наявних ресурсів і обмежень; вміння приймати рішення в умовах невизначеності; навички формування команд; навички успішного ведення переговорів; вміння правильно переживати неминучі тимчасові невдачі й падіння; вміння формувати систему маркетингу продуктів і послуг, які мають зовнішньоекономічну спрямованість.

Для вирішення цих питань освітній процес повинен:

- забезпечувати формування, закріплення і розвиток закладених від природи базових підприємницьких компетенцій;
- бути вбудованим в систему інноваційної інфраструктури університету, що забезпечує трансфер і комерціалізацію технологій;
- бути доступним студентам різних освітніх програм і сприяти їх мобільності з метою формування підприємницьких команд;
- набирати контингент, виходячи з власних преференцій студентів: далеко не всі хотіли б стати підприємцями, тому обов'язковість тут може бути контрпродуктивна;
- забезпечувати не тільки вільний вхід для учасників, але й оцінку їх досягнень на засадах змагальності.

Найбільш повну відповідь на питання про можливості і межі навчання підприємництву в рамках компетентнісного підходу дано Б. Йоханнісоном, який виділив п'ять ключових компетенцій підприємця: «знати навіщо», «знати як», «знати хто», «знати коли» та «знати що». Вони можуть бути сформовані й посилені завдяки майстер-класам, консультуванням, тренінгам тощо. З п'яти основних компетенцій три в основному можуть бути сформовані в процесі здобуття вищої освіти, тоді як дві – «знати навіщо» і «знати хто» – є

значною мірою вродженими, але можуть бути до певної міри посилені завдяки спеціальним програмам і методикам навчання, орієнтованим не стільки на засвоєння готового знання, скільки на вироблення вміння вирішувати проблеми.

У навчальних планах з підготовки бакалаврів з менеджменту зовнішньоекономічної діяльності можна виділити дисципліни, націлені на формування трьох підприємницьких компетенцій.

У межах курсів з формування компетенції «знати навіщо» студентам даються загальні знання про підприємництво як специфічну форму господарської діяльності та соціальної активності, про фактори, умови і передумови реалізації інноваційної функції підприємництва, про типи і види підприємництва, зовнішні умови і обмеження розвитку підприємництва, а також про особливості підприємництва у зовнішньоекономічній діяльності.

Для того щоб «знати як», студенти отримують знання і навички для підготовки до підприємницького старту: правову інформацію, відомості про основні джерела зовнішнього фінансування і державні програми підтримки, навички проектного підходу в складанні бізнес-плану. На цьому рівні формуються такі «м'які» навички, як лідерство, входження в соціальні мережі, мистецтво комунікацій, тайм-менеджмент, необхідні підприємцю для формування бізнес-інфраструктури та внутрішнього упорядкування. У частини студентів на основі сформованого інтересу до підприємництва і отриманих інструментальних знань і навичок виникає усвідомлене бажання заснувати власну справу.

У межах курсів із формування компетенції «знати що» використовуються форми, що дають можливість для визрівання бізнес-плану майбутнього стартапу: майстер-класи і консультації зі створення власного проєкту. На цьому рівні повинні реалізовуватися практичні проєкти з доведення раніше захищених бізнес-планів, вироблення навичок командування, а також повинен працювати форум бізнес-стейкхолдерів з презентацією проєктів. Доцільною також є допомога у конструюванні бізнес-проєкту і виробленні бізнес-моделі зовнішньоекономічної діяльності на базі університетського або міського бізнес-інкубатора із залученням фахівців у галузі управління проєктами, інноваційного менеджменту, діючих підприємців та стейкхолдерів.

Система отримання підприємницьких компетенцій, яка сполучає навчальну та практичну складові, дозволяє підвищити якість підготовки бакалаврів з менеджменту ЗЕД.